

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Kontaktpersoner:
Ingrid Haug
Kristian Aune

Deres referanse:
202510083-4

Vår referanse:
2223301

Dato:
24.09.2025

UTTALELSE TIL SØKNAD OM KONSESJON FOR OPPRUSTNING OG UTVIDELSE AV NOREVERKENE I NORE OG UVDAL KOMMUNE

Vi viser til søknad fra Statkraft Energi AS om tillatelse til opprustning og utvidelse av Noreverkene i Numedalslågen. Å Energi Vannkraft har flere kraftverk i Numedalslågen nedstrøms Nore og de omsøkte planene vil få innvirkning på våre anlegg. Vår uttalelse vil ha hovedfokus på forventede endringer i vannføringsregimet nedstrøms Nytt Nore kraftverk og mulige konsekvenser for drift og produksjon i kraftverkene nedstrøms. Det er hovedsakelig Nytt Nore kraftverk (alt 1) som etter vår vurdering vil påvirke vassdraget nedstrøms mest, og vår uttalelse konsentreres rundt dette alternativet.

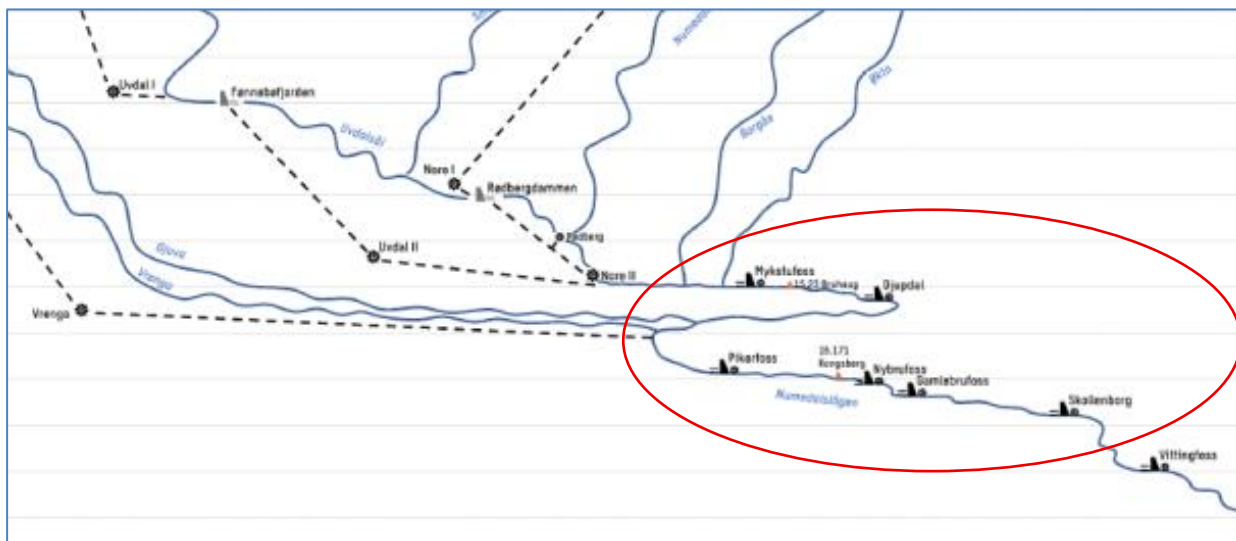
Om Å Energi Vannkraft

Å Energi Vannkraft (ÅEVK) er et heleid datterselskap i Å Energi AS som er et ledende kraftkonsern i Norge med virksomhet i hele verdikjeden fra produksjon til forbruker. Vannkraft er fundamentet i virksomheten og omfatter en årlig produksjon på rundt 13 TWh fra 83 hel- og deleide kraftverk i Buskerud, Agder og Rogaland. Å Energi AS er et resultat av fusjonen mellom energiselskapene Glitre Energi og Agder Energi som formelt ble gjennomført i 2022.

ÅEVK har fem kraftverk i Numedalslågen nedstrøms Noreverkene og som utnytter den regulerte vannføringen i vassdraget: Mykstufoss, Djupdal, Pikerfoss, Gamlebrofoss og Skollenborg. I tillegg er det kraftverkene Nybrufoss og Vittingfoss som er eid av hhv Kongsberg Energiselskap og Ringerikskraft Produksjon AS. Total kraftproduksjon i nedre deler av Numedalslågen er ca. 1079 GWh/år.

Kraftverk	Maks slukeevne (m ³ /s)	Installert effekt (MW)	Årsproduksjon	Eier
Mykstufoss	100*	48*	283	ÅEVK
Djupdal	120	14	77	ÅEVK
Pikerfoss	150	16	73	ÅEVK
Nybrufoss	29	3	22	Kongsberg Energiselskap
Gamlebrofoss	125	15	87	ÅEVK
Skollenborg	180	97	380	ÅEVK
Vittingfoss	200	33,5	141	Ringerikskraft Produksjon

*Tabell 1 Oversikt over kraftverk i nedre deler av Numedalslågen. *For Mykstufoss er teoretisk slukeevne og installert effekt oppgitt. I praksis er maks slukeevne 96 m³/s og maks effekt 46 MW.*

Figur 1 Oversikt fra konsesjonssøknaden over kraftanlegg i Numedalslågen. ÅEVK sine anlegg i rød ring, med Noreverkene (oppstrøms) og Vittingfoss (nedstrøms). (Kilde: Statkraft)

ÅEVKs merknader til konsesjonssøknaden

Nytt Nore kraftverk innebærer en økning i slukeevne fra 72 m³/s til 120 m³/s. Tiltaket vil medføre endret produksjonsprofil og vesentlig økning i maksimal driftsvannføring sammenlignet med dagens situasjon, og følgende hyppigere vannstandsvariasjon i Norefjorden, Kravikfjorden og videre nedover i Numedalslågen. Statkraft skriver i søknaden at de forventer noe hyppigere vannføringsendringer i vassdraget nedstrøms Kjerredammen, men har lagt lite vekt på mulige virkninger videre nedover i vassdraget.

I simuleringene som er utført i forbindelse med konsesjonssøknaden er det lagt til grunn en antagelse om at Mykistufoss kraftverk produserer på den vannmengden som til enhver tid kommer til Kjerredammen, og simuleringene er kjørt med fast høy vannstand i Kjerredammen. De viser til at det er ÅEVK som eier kraftverket å bestemme vannstand gjennom produksjon og magasindisponering. I Statkraft sine analyser av produksjon og vanntap er bl.a. ikke Uvdalstrengens produksjon og lokaltilsig tatt med. Dette mener vi gir en mangelfull fremstilling av de reelle virkningene. Vi mener det er sannsynlig at kraftverkene i Uvdal vil kjøre full produksjon samtidig med kraftverket i Nore. Det vil si at den totale vannføringen inn i Norefjorden vil bli opptil 144 m³/s (Nytt Nore + Uvdal 2). I tillegg må det medregnes en del lokaltilsig.

I daglig drift har Å Energi tett og godt samarbeid med Statkraft og Skagerak Energi mht. tilsigsprognoser og forventet kjøring av kraftverkene i Numedalslågen. Å Energi har gode modeller for hele vassdraget, og viser til at det er våre modeller som brukes i flomsituasjoner i Numedalslågen. Vi bidrar gjerne med data og driftserfaringer slik at kunnskapsgrunnlaget for konsesjonssøknaden blir best mulig.

Vi mener søknaden med KU ikke gir tilstrekkelig eller riktig informasjon om hvordan et Nytt Nore kraftverk vil påvirke vannstand og vannføring i vassdraget nedstrøms Norefjorden. Nedenfor har vi belyst noen områder, men mener det er Statkraft som konsesjonssøker som i større grad må synliggjøre konsekvensene.

Kraftproduksjon

Å Energi sin økonomiske optimaliseringsmodell for hele vassdraget viser en betydelig reduksjon i kraftproduksjon i våre anlegg som følge av økt slukeevne på Nore. Med en såpass stor økning i maksimal driftsvannføring sammenlignet med dagens situasjon er det ikke stor nok kapasitet på kraftverkene nedstrøms til å ta vare på vannet, og det blir vanntap. Optimaliseringsmodellen som er benyttet er, som alle slike modeller, en forenkling av de faktiske forholdene i vassdraget. På grunn av disse forenklingene vil det reelle krafttapet være større enn det modellberegningene viser. Vi mener Statkraft bør redegjøre for produksjonstap i nedenforliggende anlegg som en del av konsesjonsprosessen.

Norefjorden

Nytt Nore kraftverk vil medføre variasjon i vannstand på Norefjorden. I følge søknadens fagrapport om hydraulisk modellering vil det ikke være uvanlig med vannstandsvariasjoner på 40-50 cm, men at dette vil skje over flere timer. Våre simuleringer viser at Norefjorden vil variere med opptil 80 cm som følge av effektkjøring i Nore og Uvdal.

Kravikfjorden, Kjerredammen og Mykstufoss

Kravikfjorden/Kjerredammen har en konsesjonsgitt reguleringshøyde på 4 meter, men vannstanden holdes i dag stort sett innenfor den øverste meteren. Dette både av hensyn til god fallhøyde, overføringsbegrensninger i magasinet og ikke minst konsekvenser for nærmiljøet. Kjerredammen kjøres unntaksvis ned mot kote 260 (HRV-2m). Hvis vannstanden kommer under kote 260 medfører overføringsbegrensningen mellom Kravikfjorden og Kjerredammen (ved Skagoset) at Mykstufoss kraftverk må redusere sin produksjon for å hindre lav vannstand i Kjerredammen. Det kan altså blir stor forskjell i vannstand mellom Kravikfjorden og Kjerredammen hvis vannstanden i Kjerredammen kommer under kote 260 og det kjøres hardt på Mykstufoss.

Vår vurdering er at Statkraft har lagt til grunn et for stort magasinivolum i Kravikfjorden/Kjerrdammen. Samlet magasinivolum er 9,89 Mm³, men grunnet bl.a. overføringsbegrensningen er realiteten et volum på ca. 6 Mm³ til disponering. Uten oppstrøms tilløp vil det reelle magasinivolumet kjøres tomt på 18 timer med full produksjon. Å Energis disponering i Mykstufoss er svært tett knyttet opp til ageringen oppstrøms. Det er derfor tett samarbeid med Skagerak og Statkraft mht. tilsigsprognoser og forventet kjøring av kraftverkene, og med tanke på å overholde konsesjonspålagt minstevannføring ved Kongsberg.

I følge konsesjonssøknaden vil Nytt Nore kraftverk medføre hyppigere og større vannstandsendringer i Kravikfjorden, og det er simulert en økt variasjon på ca. 30 cm. ÅEVKs analyser viser at vannstanden i Kravikfjorden, og særlig Kjerredammen, vil variere en god del mer. Med omsøkt økt slukeevne på Nytt Nore antar vi at Nore kraftverk vil bli kjørt hardere på pris og reguleres hyppigere enn med dagens slukeevne. Konsekvensen er at Kjerredammen må ligge lavere, reguleres hyppigere og utnytte større deler av magasinet enn med dagens slukeevne i Nore.

Slukeevnen til Nytt Nore kraftverk sammen med slukeevnen til Uvdal 2 vil bli på totalt 144 m³/s. Da Mykstufoss kraftverk har lavere slukeevne viser våre analyser en vesentlig forbitapping ved Mykstufoss som følge av effektkjøringen på Nore og Uvdal. Konsekvensene vil etter vår vurdering forplante seg videre nedover i vassdraget.

Kongsberg og vannføringen videre nedover i Numedalslågen

Konsekvensene av effektkjøringen ved Nytt Nore kraftverk på vannføringen nedover i vassdraget kan til en viss grad jevnes ut ved at ÅEVK regulerer Kjerredammen hyppigere som beskrevet over. Når Kjerrdammen er full, og vi ikke lenger har mulighet til å jevne ut vannføringen med magasinet,

viser våre analyser en betydelig vannføringsendring i løpet av døgnet ved Kongsberg som følge av effektkjøring på Nore og Uvdal.

Vi mener Statkraft må synliggjøre bedre hvordan Nytt Nore vil påvirke vassdraget ved Kongsberg og videre nedover, herunder også lakseførende strekning.

Konsekvensutredninger og avgrensning av influensområdet

Vi registrerer at Kravikfjorden og Kjerredammen med Mykstufoss bare til en viss grad er inkludert i det formelle influensområdet for tiltaket, til tross for at områdene vil bli direkte påvirket av endret vannføringsregime fra Nytt Nore kraftverk. Som påpekt over mener ÅEVK at endret vannføringsregime også vil påvirke vassdraget videre nedover, noe som ikke er en del av utførte utredninger.

Erosjon og sedimenttransport

Det er forventet at økte vannstandsendringer som følge av Nytt Nore kraftverk vil føre til økt erosjon i både Norefjord og Kravikfjorden/Kjerredammen. ÅEVK påpeker at erosjon allerede i dag er tema rundt Kravikfjorden og vi har hatt dialog, møter og folkemøte med grunneiere og andre berørte. ÅEVK mener at det er uheldig om Nytt Nore kraftverk medfører økte erosjonsutfordringer i magasinet. Eventuelle konsekvenser må synliggjøres og adresseres til rette aktør.

Fisk og ferskvannssøkologi

For fagtemaet fisk og ferskvannsbioologi har delområdene i Numedalslågen fra Norefjorden til Kravikfjorden/Kjerredammen fått middels- med grense mot stor verdi hovedsakelig av hensyn til ørretbestanden med innslag av storvokst fisk. Nytt Nore kraftverk med følgende hyppigere og økte vannstandsendringer er i fagrapporten gitt noe negativ konsekvens for disse delområdene. Tilsvarende gjelder også for delfaget vannmiljø der økte vannstandsendringer vil kunne føre til at forholdene for vannplanter, bunndyr og fisk blir noe dårligere langs strandsonen. Det antas at tilstanden vil endres innenfor en tilstandsklasse for en eller flere kvalitetselement. Fagutreder har foreslått oppfølgende undersøkelser av fiskebiologi og vannmiljø i Kravikfjorden, samt hydraulisk modellering for å vurdere effektene av vannstandsendringer på gyteområder i Norefjorden.

ÅEVK mener det er viktig med riktig kunnskapsbilde for senere å kunne vurdere effektene av vannstandsendringene med Nytt Nore kraftverk i vassdraget nedstrøms. Vi mener det er Statkraft, som søker og påvirker, som bør ta initiativ til en slik utredning i dialog med NLB og Å Energi.

Oppsummering

ÅEVK mener konsesjonssøknaden fra Statkraft Energi AS om tillatelse til opprustning og utvidelse av Noreverkene i Numedalslågen ikke viser de reelle virkningene tiltaket vil ha på vassdraget i sin helhet. Våre modeller viser at Nytt Nore kraftverk vil påvirke vannstand, vannføring og kraftproduksjon i vassdraget nedstrøms Norefjorden. Vi mener Statkraft i større grad må belyse disse problemstillingene. Å Energi bidrar gjerne med data og driftserfaringer slik at kunnskapsgrunnlaget blir best mulig.

Med vennlig hilsen
Å Energi Vannkraft AS

Erik Andersen
Leder Vekst, miljø og eierstyring

Ingrid Haug
Spesialrådgiver fornybar energi

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur.